

Congrés Internacional
XXIX Seminari Interuniversitari
de **Pedagogia Social**
Pedagogia Social, Joventut
i Transformacions Socials

EJE 4

Retos en la formación y la investigación sobre juventud

La formación actual en materia de juventud. Los profesionales en materia de juventud: perfiles, funciones y análisis del sector. Los límites y las posibilidades del ejercicio profesional en materia de juventud. La participación de los y las jóvenes en la investigación. Ética y trabajo con jóvenes.

Conferencia

Meeting the education and training needs of a professional youth and community work workforce in challenging times: Austerity Britain and the fight to suNive	261
---	-----

Simposio

BE YOUTH WORKER TODAY (BYWT) / XARXA TREBALLEM AMB JOVES (XTJOV)

Xarxes per afavorir la interdisciplinarietat	266
Creació i desenvolupament del projecte Be Youth Worker Today (BYWT)	267
Qui treballa amb joves i per als joves a Catalunya?	269
Creació de la Xarxa Treballem amb Joves (XTJOV)	271

Comunicaciones

Formació especialitzada en l'àmbit de l'execució penal.	275
La formación inicial del educador/a social de educación en el tiempo libre con el colectivo de jóvenes. Ámbitos de intervención imprescindibles.	277
Precarització professional en les administracions	279
Perfils dels professionals amb joves a onze països de la Unió Europea.....	281
¿Dónde vivir y con quién? El desarrollo de procesos colaborativos con jóvenes con discapacidad intelectual en una investigación sobre vida independiente.	282
Participación de jóvenes en la ciudad de L'Hospitalet de Llobregat (Barcelona, Cataluña). Elaboración, aplicación y análisis de un cuestionario en el marco de una Investigación-Acción Participativa	284
Ciudades de papel: Una etnografía crítica en una escuela de democracia juvenil.	286
Formación de jóvenes profesionales en investigación acción participativa (IAP). Construyendo una cultura de participación comunitaria en salud.	288

EJE 4

COMUNICACIONES

**Meeting the education and training needs of a professional
youth and community work workforce in challenging times:
Austerity Britain and the fight to survive**

Alan Smith
Leeds Beckett University (Reino Unido)
A.S.Smith@leedsbeckett.ac.uk

As we face the challenges of enforced austerity, and their cumulative effects on the most disadvantaged in society, the profession of youth and community work has never been needed more, and yet it faces an uncertain future in both the academy and publicly-funded social services. Drawing on the recent history of professional education and training for youth and community workers in England, and the validation processes that have developed to support this, the session will offer a view on the current challenges faced by educators, practitioners and students who are looking to protect this area of professional practice and ensure it continues to be supported and valued.

We will look at the lessons that can be drawn from the validation and endorsement processes for youth and community work education and training in England, and the more recent development of the Joint Education and Training Standards committee for England, Scotland, Wales and the island of Ireland. The paper will highlight the competing and contradictory messages that make for uncertainty and confusion, whilst also celebrating the opportunities that are emerging. It will explain the key agencies, policies and organisations which are shaping the current debates, and assert the need for an educated and research-informed set of professionals to work in this new and challenging environment.

Using examples from youth and community work provision offered by Leeds Beckett University (both under and post-graduate), alongside the competing expectations placed on academics, practitioners and students, the session will seek to highlight particular curriculum developments currently underway which present interesting and exciting opportunities for those who educate and train future youth and community workers and associated social welfare professionals.

Finally, in taking a more outward-looking view, the paper will discuss new and emerging areas of practice and pan-European collaborations which reflect an increasing desire to draw on a rich and diverse set of traditions that can shape the future education and training of locally active, globally connected youth and community workers who are committed to working with young people, communities and the voiceless in society.

EJE 4

SIMPOSIO

Be Youth Worker Today (BYWT) / Xarxa Treballem amb Joves (XTJOV)

Carles Vila Mumbrú

Universitat de Barcelona i Associació Catalana de Professionals
de les Polítiques de Joventut (AcPpJ). Barcelona, Espanya

carlesvilamumbru@ub.edu

Resum

Aquest simposi pretén exposar la necessitat de crear xarxa transversal entre professionals de molts perfils diferents que treballen amb joves, en diferents àmbits, amb formacions diverses, amb diferents graus de reconeixement professional i en una important diversitat de departaments, àrees i serveis en administracions i entitats. Aquest ha estat el tema en el qual s'ha estat treballant els darrers dos anys en el marc d'un projecte internacional impulsat per l'Associació Catalana de Professionals de les Polítiques de Joventut (AcPpJ), en el que han col·laborat diverses administracions, col·legis professionals de l'àmbit social de Catalunya i altres entitats vinculades d'alguna manera amb la intervenció socioeducativa amb joves, les polítiques de joventut i la formació de professionals, diverses administracions. La participació d'organitzacions vinculades al treball amb joves d'onze països de la Unió Europea es va emmarcar en una acció de mobilitat de persones per motiu d'aprenentatge KA1, del programa Erasmus +.

Les comunicacions que es presentaran exposen: 1) la importància del treball en xarxa i una anàlisi de dues experiències existents de treball en xarxa, 2) el procés de creació de xarxa en el disseny participatiu i el desenvolupament del meeting internacional Be Youth Worker Today (BYWT), 3) una redefinició del professional del treball amb joves, a partir d'una breu enquesta als participants del meeting Be Youth Worker Today (BYWT), 4) la creació de la Xarxa Treballem amb Joves (XTJOV) com a conseqüència del projecte BYWT, les estratègies i projectes que s'hi emmarquen per a, en definitiva, millor l'eficiència de la intervenció socioeducativa amb joves.

El projecte BYWT està provocant canvis de perspectiva en la mirada als professionals que treballen amb joves, a la formació que reben, i es pretén que tinguin efectes en com es coordinen els professionals i, per tant, en com es desenvolupen les intervencions socioeducatives amb joves.

Amb el simposi es pretén, a partir de les 4 comunicacions, fomentar el debat, l'intercanvi i la generació de propostes entorn:

- La creació de xarxa, les debilitats, les fortaleces, les amenaces i les oportunitats que suposen les xarxes de professionals, així com els canals de comunicació interna i externa més adequats per dinamitzar-la i coordinar-la
- El perfil dels professionals del treball amb joves
- La formació bàsica que haurien de tenir aquests professionals sigui quin sigui el seu àmbit d'acció
- Com ampliar la nova Xarxa Treballem amb Joves (XTJOV)
- Quines estratègies calen per a la coordinació i dinamització de la XTJOV
- Com l'existència d'una xarxa pot millorar l'eficiència del treball amb joves

Xarxes per afavorir la interdisciplinarietat

Pep Montes Sala

ACELLEC i Associació Catalana de Professionals de les Polítiques de Joventut
(AcPpJ). Barcelona, Espanya
pepmontes@gmail.com

Paraules clau: xarxa, interdisciplinarietat, sinèrgia, casos

Resum

El treball interdisciplinar és un valor reconegut i indiscutit a l'hora d'afrontar actuacions adreçades a l'atenció a les persones i, més específicament, als joves. Però la rigidesa de les estructures de gestió de l'administració, d'una banda, i l'absència d'espais i canals d'intercanvi entre professionals i investigadors de diferents àmbits del coneixement d'una altra, fan molt difícil traduir aquest valor en actuacions pràctiques. No és difícil identificar treballs de recerca i reflexió elaborats des d'àmbits sectorials que, tot i ser valuosos i interessants, es podrien haver enriquit, millorat, matisat o fins i tot estalviat, si la pràctica professional quotidiana estigués presidida per una voluntat interdisciplinar real. Il·lustrem aquesta realitat amb dos casos concrets, en els quals una bona tasca de recerca o de reflexió a partir de dades existents, genera resultats redundants amb altres treballs preexistents i presenta com a novetats aspectes prou coneguts pels observatoris i estudiosos de les polítiques de joventut. En aquests dos casos els impulsors de la recerca i reflexió eren administracions o institucions que ignoraven l'existència prèvia d'aquests tipus de treballs o que simplement no en feien ús per falta de contacte amb altres àrees sectorials de l'administració, les quals haurien pogut aportar un cabal d'informació i expertesa remarcable. Ens referim, en primer lloc, a una recerca interessant per conèixer els hàbits i la percepció juvenil cap al món de les biblioteques i, en segon lloc, a un informe institucional sobre l'especificitat amb què els joves s'atansen a les pràctiques culturals. Malgrat que els resultats d'aquests dos treballs són efectivament valuosos, són al mateix temps exemples d'oportunitats perdudes per les institucions i departaments sectorials que les han impulsat per trobar sinèrgies amb les polítiques específicament juvenils. Aquestes sinèrgies haurien produït estalvi, major eficàcia i probablement conclusions pràctiques més útils. Considerem, per tant, que la creació de xarxes estables de relació i intercanvi de recursos, coneixement i praxi professional és, a més d'una possibilitat interessant, una necessitat de primer ordre. No donar-hi resposta implica malbaratament de recursos públics, empobriment del món acadèmic i limitació de la capacitat d'intervenció professional.

Creació i desenvolupament del projecte Be Youth Worker Today (BYWT)

Carles Vila Mumbrú
Universitat de Barcelona, Ajuntament de Lliçà de Vall i Associació
Catalana de Professionals de les Polítiques de Joventut (AcPpJ)
Sant Feliu de Codines, Catalunya, Espanya
carlesvilamumbru@ub.edu

Paraules clau: professional de joventut, formació, xarxa, transversalitat

Resum

Donada la integralitat de la vida de les persones joves són molts els àmbits des dels quals es dissenyen i desenvolupen polítiques, programes, projectes, accions i serveis per a joves, tant des de les administracions com des de les entitats. Tot i que des del món polític es manifesta la necessitat de la transversalitat de les polítiques que afecten les persones joves, a la pràctica no és del tot així.

Existeix una gran diversitat de llocs de treball que tenen relació directa amb les persones joves. En conseqüència, existeixen perfils professionals molt diferents entre les persones que desenvolupen la seva tasca professional amb joves. El sentiment de pertinença, però, al col·lectiu dels professionals que treballen amb joves pràcticament no existeix. Aquest professionals s'identifiquen, per una banda, amb la institució en la qual treballen i amb el lloc de treball que ocupen i, per altra banda, amb la titulació que han cursat en Instituts d'Educació Secundària o en universitats i que, en la majoria dels casos, molt en alguns àmbits i poc en altres, té relació directa amb el lloc de treball que ocupen. Les diferents funcions dels llocs de treball, la legislació que regula cada àmbit d'intervenció, les condicions laborals, el diferent reconeixement que té cada professió, el paradigma que emmarca, la perspectiva des d'on es realitza i l'enfocament en com es realitza la intervenció, l'existència o no de treball en xarxa, són algunes de les variables que caracteritzen i diferencien els professionals del treball amb joves.

El projecte Be Youth Worker Today (BYWT) té com a finalitat la creació de xarxa de professionals del treball amb joves, a nivell europeu i a nivell català, posant èmfasi en allò que tenen en comú la gran diversitat de professionals que treballen amb joves, és a dir, la creació de vicle, la relació socioeducativa, l'acompanyament, la metodologia. En l'etapa de disseny participatiu del projecte hi van participar nombrosos professionals del treball amb joves, de perfils diferents, alguns repartits en quatre comissions de treball (continguts i metodologia, acollida, logística, comunicació). La primera estació del projecte va ser un meeting internacional en el que van participar més de 150 persones que treballen amb joves, des de diferents perspectives, amb diferents formacions i en una important diversitat de llocs de treball. Una cinquena part d'aquestes persones provenien d'onze organitzacions d'onze països diferents de la Unió Europea, que tenen alguna vinculació amb el treball amb joves (universitat, ONG, associació de professionals, associació de joves, àmbit local, àmbit internacional, etc.). El meeting va emfasitzar l'espai de deliberació i debat en tres eixos: la creació de xarxa, la metodologia del treball amb joves i el sistema d'atenció a la joventut. El

procés de disseny del meeting i el desenvolupament del propi meeting van ser generadors de xarxa, però les conclusions que es van extreure d'aquesta trobada internacional i les propostes de futur evidencien la voluntat dels professionals del treball amb joves de crear xarxa i d'establir ponts de coneixement mutu, col·laboració i construcció de coneixement.

Qui treballa amb joves i per als joves a Catalunya?

Sergi González Comas
Associació Catalana de Professionals de les Polítiques de Joventut (AcPpJ)
Lleida, Catalunya, Espanya
sergifolgueroles@gmail.com

Paraules clau: trajectòries, habilitats, coneixements, actitud i especialització

Resum

La comunicació que us volem presentar, vol justificar mitjançant l'experiència del BYWT i la seva recollida de dades, la necessitat de replantejar la definició de treballadors amb joventut, fins ara anomenats, professionals de joventut. L'actual configuració dels treballadors i treballadores amb joves a Catalunya i la necessitat d'un treball més transversal i col·laboratiu, posa de manifest la necessitat de redefinir, o si més no aclarir, certs conceptes i agrupacions professionals que sense la seva relació, no poden evolucionar i innovar com a treballadors i treballadores amb joventut.

Intentarem sortir dels estereotips per aprofundir i conèixer millor la realitat que a portat aquests treballadors aconseguir un espai laboral, dins d'una xarxa prestadora de serveis de complexitat evident, fins al punt de responsabilitzar-se d'unes funcions transversals i rellevants per a l'acció amb joves.

Valorant l'experiència d'aquests últims anys, tenim la necessitat d'observar com s'han traçant les diferents trajectòries laborals, s'han potenciant diverses competències professionals i s'han traspassat coneixements professionals i acadèmics.

Ens centrarem amb l'aportació de 60 participants a l'esdeveniment i saber quines són les seves habilitats, coneixements i actituds, per definir el què són avui, un perfil professional d'ampli espectre, líquid i en ocasions, inconscient de la seva rellevància.

Una de les dualitats claus que no podem obviar en aquesta definició és el treball directe i indirecte amb els joves. Dit d'un altre manera, del treball amb joves o per els joves. Aquest és un element essencial que en ocasions, no hem tingut en compte i que ens porta a l'especialització; element que també volem observar tant en la creació dels llocs de treball com en el desenvolupament de les tasques i la pròpia formació dels treballadors/es.

$V = [H+C] \times A$, l'efecte actitud; Segons la formula del consultor Víctor Küppers, el nostre Valor com a treballadors és igual a les nostres Habilitats més els nostres Coneixements multiplicant tot això per la nostra Actitud.

També, però sense entrar en l'anàlisi de les causes, volem parlar sobre l'actitud. Què podem aprendre d'aquests anys de crisi? És evident que al nord d'Europa s'estructuren d'una forma diferent les accions a la població jove i que aquestes han donat fruit, o si més no, han contrarestat l'impacte negatiu de la crisi. Aquest fet contrasta amb la nostra realitat; la crisi ha posat en evidència les mancances de les polítiques de joventut del nostre país, en el qual també hi tenim el nostre paper. Sense generalitzar i tenint en compte que d'altres col·lectius de treballadors i treballadores

amb joves no han passat pel mateix cicle, molts de nosaltres podem afirmar que, tot i la professionalitat, l'especialització i l'expertesa, que ens han fet créixer com a treballadors, encara ens falta un camí per recórrer, un camí que hem de deixar enrere amb inèrcies organitzatives, gàbies de creativitat, línies roges d'influència i zones de confort; en definitiva uns canvis d'actitud que millorin les potencialitats dels treballadors i treballadores amb joves.

Creació de la Xarxa Treballem amb Joves (XTJOV)

Laia Bellostes Jaime, Fundació Joan Salvador Gavina; Angie Carrasco Mercadal, Associació Educativa Ítaca; Antonio Fernández Ramos, Fundació Joan Salvador Gavina. Barcelona, Catalunya, Espanya
angiecarmer@gmail.com, laia.bellostes@gmail.com, antoniofr84@gmail.com

Paraules clau: xarxa, professionals, joves, treball, multidisciplinar

Resum:

El col·lectiu jove és heterogeni, dinàmic i canviant, en la quotidianitat de la nostra tasca com a professionals que treballem amb joves, el treball en xarxa esdevé quelcom imprescindible per a garantir la qualitat en la intervenció. Com a professionals, hi ha la necessitat de treballar transversalment, de posar-nos en contacte i coordinar-nos amb professionals especialitzats d'altres àmbits. No obstant, ens trobem que aquesta efectivitat en la coordinació és insuficient, fent que, sovint, ens trobem amb una sèrie de dificultats per poder desenvolupar-la.

Una de les causes principals que dificulten el treball multidisciplinar amb joves, es que cadascun dels professionals que treballen en joves (metges, professors, educadors socials, psicòlegs, treballadors socials...) pertanyen a un àmbit professional d'actuació on normalment, les seves xarxes professionals es centren en un mateix sector o professió. Alhora de treballar amb joves, intervenen professionals de diferent àrees, però amb dificultats alhora d'establir contacte amb d'altres sectors que també hi estan intervenint. Tanmateix, es creen xarxa interdisciplinars, sovint limitades a un radi d'acció molt limitat, principalment d'àmbit local. Arran d'aquesta necessitat, es veu la importància de generar una xarxa interdisciplinar de persones que treballen amb joves, que pugui connectar les ja existents d'una manera més fluïda i amb un caràcter suficientment obert per a que tothom que té contacte amb joves pugui identificar-s'hi i participar.

Tot aquest debat i idees sorgides, varen néixer a partir del meeting Be Youth Worker Today que va tenir lloc el 25, 26 i 27 de novembre de 2015. Aquest va esdevenir un espai de trobada de professionals del treball amb joves que va aplegar tot tipus de perfils. L'objectiu era debatre i discutir sobre diferents temes d'interès: la necessitat de creació de xarxes de professionals del treball amb joves, les metodologies que s'utilitzen sigui quin sigui l'àmbit d'intervenció i quin és o hauria de ser el sistema d'atenció als joves.

A través dels debats que es van generar en meeting BYWT, el passat 15 de febrer es va fer trobada per una part dels participants del meeting, on es va exposar la necessitat de connectar a aquelles persones vinculades a la intervenció socioeducativa amb joves (polítiques de joventut, salut mental, centre obert, prevenció de drogues, projectes internacionals...); decidint crear la Xarxa Treballem amb Joves.

L'objectiu d'aquest treball és descriure el procés de creació d'una xarxa transversal de persones que treballen dia a dia amb i per als joves. Les seves finalitats principals són: compartir recursos, generar coneixement i vetllar pel reconeixement de les figures

professionals i de les tasques que desenvolupen per, d'aquesta manera, incrementar l'eficiència del treball amb joves de totes les persones que estan dins d'aquest camp.

Finalitzant, creiem que la posada en marxa de la Xarxa Treballem amb Joves, pot ser una bona oportunitat per donar resposta a les seves necessitats d'una forma més eficient, arribant a realitzar accions integrals envers a la seva realitat.

EJE 4

COMUNICACIONES

Formació especialitzada en l'àmbit de l'execució penal.

Núria Fabra Fres, Miquel Gómez Serra i Pilar Heras Trias
Universitat de Barcelona, membres del grup de recerca consolidat en Pedagogia Social (GPS). Residents a la ciutat de Barcelona, Catalunya, Espanya
nfabra@ub.edu

Paraules clau: formació especialitzada, execució penal, justícia restaurativa

Resum

Des de l'any 2010 es porta a terme un postgrau d'execució penal a la comunitat que es transforma en màster d'execució penal a la comunitat i justícia restaurativa el setembre de 2015.

Aquesta formació és singular per diferents motius:

- a) És única a l'estat espanyol, en aquest àmbit professional, aportant una especialització en sectors emergents i innovadors de l'execució penal com són l'execució penal a la comunitat i la justícia restaurativa, amb una especial mirada cap al treball amb els joves.
- b) Es genera des de la Facultat d'Educació i del Grup de Pedagogia social, per tant amb un interès explícit d'incloure continguts d'acció socioeducativa i d'eines d'intervenció social i educativa per a l'exercici professional.
- c) Es dissenya i desenvolupa des de la coresponsabilitat. Des de l'inici es signa un conveni entre l'Administració competent en aquesta matèria, les entitats socials que desenvolupen l'exercici professional des dels encàrrecs de gestió delegada de l'administració i la Universitat de Barcelona, treballant de forma conjunta en l'establiment d'uns objectius, continguts i metodologies de formació consensuats pels diferents agents intervinents.
- d) Té una vocació professionalitzadora, oferint eines per a l'acció professional, però sempre des de una mirada crítica, reflexiva i amb rellevant contingut ètic.

En la comunicació s'aprofundeix en la necessitat de disposar de professionals formats en aquesta matèria entès que és una manera d'implicar-se en la transformació dels models d'execució penal, fent una aposta clara i decidida cap a un model orientat al desistiment de la delinqüència, la reinserció post penitenciària, la rellevància de la comunitat en els processos de rehabilitació i la incorporació de la víctima del delictes i de la restauració del dany causat com elements claus de la responsabilització dels infractors, generant dinàmiques de més cohesió social i participació ciutadana. Aportant professionals ben formats garantim una millor qualitat del treball i en conseqüència aportem innovació i transformació de les dinàmiques institucionalitzades i antiquades, en favor de nous models i corrents d'intervenció social i educativa.

Explicuem els continguts que incorporem en la formació: el perquè de la inclusió de la prevenció de la delinqüència, la importància d'analitzar els efectes de la presonització i les dificultats de la reinserció post penitenciària. L'aportació i participació de les entitats socials en la millora de l'execució penal, l'estudi de les plataformes i estructura del

tercer sector social en aquest àmbit. L'estudi del paradigma de la complexitat i la importància de l'acompanyament socioeducatiu i l'empoderament personal en els processos de transformació i construcció d'una nova identitat no delictiva. L'anàlisi de les polítiques socials en general i de les polítiques penals en particular i l'apropament a les pràctiques, les eines i les bones pràctiques professionals. Amb una atenta mirada sempre en relació a l'atenció als joves.

Per últim analitzem la metodologia de treball, que considerem constitueix una bona pràctica, donat que treballem des de la coresponsabilitat i hem teixit una formació des de la complicitat dels diferents actors, incorporant professionals en actiu, professorat universitari, responsables de l'administració, contraposant mirades i atenent la complexitat d'aquesta realitat en continu canvi i transformació.

La formación inicial del educador/a social de educación en el tiempo libre con el colectivo de jóvenes. Ámbitos de intervención imprescindibles.

Paloma Valdivia Vizarreta

Licenciada en Educación.

Profesora asociada Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). Departament de Pedagogia Sistemàtica i Social.
Barcelona, España.

paloma.valdivia@uab.cat

Laura Carbonero Sánchez

Maestra de Educación Física. Pedagoga. Diploma de Estudios Avanzados.

Investigadora Predoctoral en Formación. UAB. Departament de Didàctica de l'Expressió Musical, Plàstica i Corporal. Unitat d'Educació Corporal.

Membre del *Grup de Formadors d'Aprenentatge Cooperatiu en Educació Física* (Institut de Ciències de l'Educació de la UAB).

Barcelona, España.

laura.carbonero@uab.cat

Palabras clave: educación social; formación inicial; educación en el tiempo libre; jóvenes; ámbitos de intervención.

Resumen

La presente comunicación tiene como objetivo principal compartir la experiencia de dos profesoras, pertenecientes a dos ámbitos de conocimiento distintos, en la asignatura *Educación en el tiempo libre de niños y jóvenes*. Dicha asignatura es de carácter optativo y se incluye en la oferta del Grado de Educación Social de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB).

El inicio de su docencia, hace ya tres cursos académicos, coincide con un proceso de revisión de los objetivos, la metodología, los contenidos y la evaluación de todas las guías docentes de la Facultat de Ciències de l'Educació de la UAB. Aprovechando esta situación, se elabora un proceso de reflexión y mejora de la guía de esta asignatura que, entre otros, ha tenido en cuenta: (1) el perfil del alumnado, con varios casos en que ya disponían de titulaciones de Grado Superior relacionadas con la temática, (2) sus experiencias laborales, en casales, centros y patios abiertos, entre otros, y (3) las salidas laborales y las necesidades profesionales de los educadores/as sociales dentro del ámbito de la educación en el tiempo libre con niños/as y jóvenes.

Este proceso ha hecho hincapié en tres ámbitos de intervención:

(1) En el campo de la animación a la lectura, haciendo énfasis en el rol que juega el educador/a social a la hora de promover y facilitar lecturas que permitan crear espacios de análisis, discusión y crítica. Esto incluye trabajar para el empoderamiento del lector/a, desde una perspectiva social, crítica y democratizadora.

(2) En el arte para la justicia social, mostrando el arte como un instrumento educativo, un elemento de transformación social, un constructor de significados y un derecho cultural que debe preservarse. Esto incluye la realización de diversas actividades orientadas a la receptividad de otros puntos de vistas y a prestar atención, a cuestionar y a examinar los problemas más acuciantes de nuestro tiempo a través de arte.

(3) En el campo de la actividad física, el juego y el deporte, plateándolos como herramienta y no sólo como finalidad, poniendo énfasis en la potencialidad de este contenido cuando está bajo la responsabilidad de profesionales con una clara intencionalidad educativa. Se ha ofrecido al alumnado un conjunto de recursos específicos, como actividades físicas cooperativas, deportes y juegos modificados, deportes adaptados y alternativos, actividades físicas en el medio natural y actividades de expresión corporal. Todas ellas se han planteado bajo una perspectiva de trabajo cooperativo y de democratización deportiva, con el objetivo de generar un conocimiento que utilice la actividad física, el juego y el deporte para dar respuesta a la diversidad de colectivos a través del uso de estrategias participativas y de inclusión.

Todo este proceso de reflexión y mejora se ha centrado en la figura del educador/a social en el tiempo libre, con la finalidad última de proporcionarle habilidades y herramientas que le sean útiles en su función como agente de cambio capaz de generar intervenciones educativas relevantes e intencionadas en el colectivo de jóvenes.

Precarització professional en les administracions

Pep Montes

Associació Catalana d'Empreses del Lleure, l'Educació i la Cultura Acellec

Barcelona – Catalunya (Espanya)

pepmontes@gmail.com - gerencia@acellec.cat

Paraules clau:

Perfils professionals, qualificació, qualitat, contractació pública

Text-resum

Durant les dues darreres dècades s'han configurat per diferents vies perfils professionals dedicats a l'aplicació de les polítiques públiques adreçades a l'atenció dels joves. Tot i que subsisteixen mancances i són encara necessàries certes clarificacions, és innegable que hi ha una evolució positiva pel que fa al reconeixement de certs perfils, i ja gairebé ningú no posa en qüestió la necessitat d'especialitzar educadors socials, treballadors socials, assistents socials, gestors culturals, informadors juvenils, animadors o dinamitzadors socioculturals, mediadors o promotors de processos comunitaris i altres figures en l'atenció directa als joves. Però de forma paral·lela a aquest procés de reconeixement s'ha viscut en els darrers anys, en bona part a causa de la crisi econòmica que patim des de 2008, una tendència a la precarització dels llocs de treball que no només repercuteix en els aspectes purament laborals dels treballadors, sinó en la qualitat, l'eficàcia i la idoneïtat de les actuacions i programes adreçats als joves, fins al punt que es posa en risc de manera estructural la inclusió dels programes d'atenció als joves en l'agenda política. Hi ha dues grans vies a través de les quals incorrem en aquest risc. La primera és la definició de competències necessàries per contractar personal des de l'administració pública. A banda de la gran diversitat de patrons i criteris que se segueixen des dels diferents municipis, cal posar de relleu la tendència a convocar places sense mínimes qualificacions ni titulacions, fins al cas extrem que un simple graduat escolar sigui suficient per atendre un espai de dinamització juvenil o que un monitor de lleure es consideri adequat per assumir tasques de programació i direcció d'equipaments juvenils. La segona és la política de precarització dels concursos públics per a la gestió externalitzada d'equipaments, serveis o programes adreçats als joves. El criteri de l'estalvi econòmic és prioritari a l'hora d'adjudicar serveis i això implica la reducció de les dotacions per a aquestes licitacions. En serveis d'atenció a les persones, les úniques partides econòmiques substancials són, lògicament, les de recursos humans. La única manera d'assumir les condicions proposades per les contractacions és la reducció del nombre de professionals o de les seves jornades i la contractació en les categories professionals més baixes possibles, sense respectar convenis laborals ni la descripció de competències i atribucions de cada categoria laboral. El problema és tan evident que fins i tot les empreses especialitzades en polítiques de joventut són les primeres a denunciar la precarització de les formes de contractació pública. A banda de la òbvia lesió dels drets laborals, aquestes polítiques aplicades de manera generalitzada tenen efectes devastadors sobre la qualitat i els continguts dels

programes adreçats als joves: desvinculació de tota tasca educativa en els programes lúdics o d'oci, incapacitat dels treballadors per assumir tasques de prevenció i mediació de conflictes, assumpció de responsabilitats de programació i direcció d'equips per part de personal no qualificat, renúncia a tasques de dinamització en la gestió d'equipaments juvenils o limitació a la pura gestió administrativa de serveis, sense criteris pedagògics o culturals.

Perfils dels professionals amb joves a onze països de la Unió Europea

Carles Vila Mumbrú

Universitat de Barcelona, Ajuntament de Lliçà de Vall i Associació Catalana de

Professionals de les Polítiques de Joventut (AcPpJ)

Sant Feliu de Codines, Catalunya, Espanya

carlesvilamumbru@ub.edu

Paraules clau: professional de joventut, formació, perfil, Unió Europea

Resum:

La joventut no s'entén de la mateixa manera a tots els territoris ni a tots els països de la Unió Europea. Si a Catalunya les persones es consideren joves fins als 29 anys segons la Llei 33/2010, de l'1 d'octubre, de Polítiques de Joventut, en altres països de la Unió Europea es considera que les persones han sortit de l'edat juvenil per passar a l'edat adulta molt abans.

Cada territori té la seva tradició i la seva cultura i, per tant, també, la seva tradició en les ciències socials i en la manera d'entendre i de desenvolupar el treball i la intervenció socioeducativa amb joves. En conseqüència, també hi ha diferències importants en el concepte, en la figura i en el perfil dels professionals que s'hi dediquen. Si bé en alguns països aquest professional és una figura amb cert reconeixement social, en altres es veu com una figura pràcticament de voluntariat. Per altra banda, el tipus de contractació d'aquests professionals també varia en cada país; en alguns països de la Unió Europea els professionals del treball amb joves són contractats per l'administració mentre que en altres són contractats per Organitzacions No Governamentals.

Les onze organitzacions d'onze països diferents de la Unió Europea (Portugal, Itàlia, Grècia, Romania, República Txeca, Holanda, Bèlgica, Alemanya, Suècia, Regne Unit i Catalunya) que van participar en el projecte Be Youth Worker Today (BYWT) van aportar, a partir d'una breu recerca, dades sobre els perfils dels professionals del treball amb joves que hi ha a cadascun dels països, els àmbits d'actuació, els tipus de contracte, les funcions que desenvolupen i la formació que tenen relacionada amb el lloc de treball que ocupen. Aquesta informació es va resumir en unes infografies que van estar exposades durant el meeting BYWT a finals de novembre a Barcelona.

S'explora tota la informació aportada des de cada país i se'n destaquen les diferències, que es contrasten i es relacionen amb les visions sobre el treball amb joves i les metodologies que s'utilitzen en cada país expressades pels tres professionals de cada organització participant al meeting BYWT en els grups de treball cooperatiu i en les sessions d'elaboració de conclusions i de propostes de futur del propi meeting.

Finalment es destaquen els elements que hi ha en comú entre les visions de les onze organitzacions i es proposen futures línies de recerca sobre una definició aglutinadora del professional del treball amb joves i quins haurien de ser els continguts d'una formació europea per aquests professionals.

¿Dónde vivir y con quién? El desarrollo de procesos colaborativos con jóvenes con discapacidad intelectual en una investigación sobre vida independiente

Maria Pallisera; Judit Fullana; Montserrat Vilà; Carolina Puyalto; Gemma Díaz
Universidad de Girona. Girona, España (todas las autoras)

maria.pallisera@udg.edu; judit.fullana@udg.edu; Montserrat.vila@udg.edu;
carolina.puyalto@udg.edu; gemmadiaz.g@gmail.com

Palabras clave: Personas con discapacidad intelectual, investigación cualitativa, investigación participativa, investigación inclusiva.

Resumen

Aunque en los últimos 15 años se ha publicado un número creciente de investigaciones llevadas a cabo inclusivamente con personas con discapacidad intelectual, en la mayoría de los casos no se aporta información sobre qué apoyos se les ha ofrecido ni cómo se han desarrollado las acciones de apoyo (Bigby y Frawley, 2010). Tampoco se suelen detallar cuales han sido las responsabilidades de las personas con discapacidad a lo largo de la investigación. Por esta razón, se insiste en la necesidad de que en este tipo de investigaciones se concrete quién ha hecho qué (Walmsley, 2004; O'Brien, McConkey y García-Iriarte, 2014).

Partiendo de estas bases, esta comunicación tiene como finalidad aportar una experiencia de investigación desarrollada inclusivamente en colaboración con un Consejo Asesor integrado por jóvenes con discapacidad intelectual (DI). El objetivo de la investigación era conocer las opiniones de personas con DI sobre las principales dificultades experimentadas para vivir de forma independiente así como los apoyos que las ayudan a avanzar hacia sus proyectos de vida deseados.

En la comunicación se pretende, además de presentar el desarrollo y resultados de la investigación, explicar cómo se ha construido el proceso de colaboración entre los asesores con DI y las investigadoras de la universidad a lo largo de las distintas fases de la investigación, y específicamente en el apoyo que desde éstas últimas se ha ofrecido a los asesores en este proceso. Concretamente, se abordarán las siguientes cuestiones:

- La construcción del equipo de investigación garantizando que los asesores con DI adquieran un conocimiento real acerca del proceso de investigación y de su contribución al mismo.
- La documentación sobre la temática de estudio a lo largo del desarrollo de la investigación.
- La obtención y el análisis de datos: instrumentos y métodos de apoyo a la obtención de información sobre experiencias y opiniones.
- El contraste de los resultados propios con los de otras investigaciones que abordan la misma cuestión de estudio (discusión de los resultados)
- La difusión de los resultados y del propio proceso de investigación llevado a cabo, para contribuir al avance en los planteamientos de apoyo a la vida

independiente y a la propia valorización social de las personas con DI como investigadoras.

Finalmente, se plantearán las cuestiones que, a partir de la experiencia desarrollada, se configuran como principales retos en el avance hacia la inclusión de las personas con discapacidad intelectual en procesos de investigación.

BIGBY, C. & FRAWLEY, P. (2010). "Reflections on doing inclusive research in the 'Making Life Good in the Community study'", *Journal of Intellectual Developmental Disability*, 35, 2: 53-61.

O'BRIEN, P.; MCCONKEY, R.; GARCÍA-IRIARTE, E. (2014). "Co-researching with people who have intellectual disabilities: Insights from a National Survey". *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 27, 65-75.

WALMSLEY, J. (2004). "Involving users with learning difficulties in Health improvement: lessons from inclusive learning disability research", *Nursing Inquiry*. 11, 54-64.

Participación de jóvenes en la ciudad de L'Hospitalet de Llobregat (Barcelona, Cataluña). Elaboración, aplicación y análisis de un cuestionario en el marco de una Investigación-Acción Participativa

Pilar Folgueiras; Assumpta Aneas; Ana Cano; Antoni Ruiz;
Anna Velasco; Ruth Vilà; Marta Sabariego
Universidad de Barcelona
pfolgueiras@ub.edu

Palabras Clave. Participación juvenil. Investigación Acción-Participativa. Educación Secundaria

Resumen

La presente comunicación se centra en los resultados obtenidos mediante la elaboración participativa, la aplicación y el análisis de un cuestionario que tiene como objetivo; identificar el nivel y tipo de participación de jóvenes de 14 a 16 años que estudian en Institutos (INS) de la ciudad de L'Hospitalet de Llobregat (Barcelona, Cataluña). El cuestionario es una de las técnicas de recogida de información utilizadas en la primera fase (Diagnóstico participativo) de un estudio que sigue la metodología de la Investigación-Acción-Participativa (IAP). La IAP es una metodología que pretende la intervención integral e integradora en el territorio. Combina la tensión entre teoría y práctica. Esta tensión se resuelve mediante el diálogo entre saberes teóricos y prácticos, lo que Freire denomina “la concientización dialógica” (Fals Borda, 2007), o Habermas (1987, 1992), la superación del “cientifismo”. Teoría y práctica no van separadas como dos etapas o dos momentos distintos, sino que son parte de un proceso común, único donde se combinan los procesos científicos rigurosos con las transformaciones sociales y los procesos formativos propios de esta metodología.

En nuestro caso, el cuestionario se enmarca dentro de una IAP que tiene como finalidad; Incrementar el ejercicio de la participación de jóvenes de 14 a 16 años de tres INS de L'Hospitalet desde una perspectiva comunitaria. El estudio sigue las siguientes fases:

1ª fase: Diagnóstico participativo. Conocimiento contextual del territorio y de las redes del municipio. Identificación y análisis del nivel de participación de los jóvenes (14-16 años) en el municipio de L'Hospitalet de Llobregat.

2ª fase: Promoción y desarrollo de acciones integradas para favorecer la participación de los jóvenes en el municipio de L'Hospitalet de Llobregat.

3ª fase: Evaluación del modelo de trabajo integrado puesto en práctica por el (Grupo de Investigación Acción Participativa de L'Hospitalet; GIAP-L'H así como de las acciones desarrolladas para favorecer la participación de los jóvenes en la sociedad civil.

El cuestionario que presentamos se ubica en la primera fase del estudio y ha sido cumplimentado por el alumnado que estudia en los los Institutos de L'Hospitalet que

participan en la IAP. El análisis de los resultados nos ha permitido identificar a) nuevos conceptos de participación juvenil b) elementos que fomentan o frenan su participación c) dimensiones afectivas de la participación d) tipo y grado de participación online d) propuestas de acciones para fomentar su participación.

:

Ciudades de papel: Una etnografía crítica en una escuela de democracia juvenil.

Arecia Aguirre García-Carpintero

Área de Teoría e Historia de la Educación- Departamento de Educación - Universitat
Jaume I- Castellón de la Plana, España – aaguirre@uji.es

Lidón Moliner Miravet

Área de Didáctica y Organización Escolar- Departamento de Educación - Universitat
Jaume I- Castellón de la Plana, España – mmoliner@uji.es

Joan Traver Martí

Área de Teoría e Historia de la Educación- Departamento de Educación - Universitat
Jaume I- Castellón de la Plana, España – jtraver@uji.es

Palabras clave

Etnografía Crítica, Participación, Democracia, Educación no formal, Jóvenes.

Resumen¹

En esta comunicación queremos compartir el proceso de investigación llevado a cabo en una tesis doctoral centrada en el valor educativo de la participación juvenil. Consideramos la investigación como un instrumento de reforma, de cambio y de transmisión cultural. El momento social que estamos viviendo nos pide investigaciones más cercanas a la realidad y co-construidas con la ciudadanía. Reconocemos la necesidad de indagar en nuevos modelos de educación no formal con jóvenes, analizando a su vez, el papel de los jóvenes en la investigación. Debido a estas razones, se analizarán las claves que pueden hacer que la investigación con jóvenes se convierta en una herramienta de transformación social. Dicho estudio se diseña para facilitar los procesos de concientización, la construcción compartida de conocimiento y de significados elaborados por la sociedad. Además nos posibilita el análisis de nuevas formas de actuación social más igualitarias, que abren nuevas propuestas de carácter educativo e impulsa la construcción de una sociedad más participativa, crítica y libre. La investigación se lleva a cabo en *La Casa de Joventut La Maranya*. Una asociación que se enfrenta a su invisibilidad por parte de diferentes agentes académicos y políticos. Un espacio que aún existiendo parece desaparecer como los cartógrafos hacen con sus ciudades de papel.

El objetivo de la investigación es conocer el papel que ocupa *La Casa de Joventut La Maranya* en la cultura de participación social de los jóvenes de Benicàssim y analizar cómo ésta se convierte en un agente educativo de cambio en el territorio. Metodológicamente, la investigación, se ha situado en los principios de la etnografía crítica. El trabajo de campo se ha realizado a lo largo de cuatro años y se ha contado con múltiples agentes sociales que participan de la vida de la asociación. Un aspecto a remarcar, ligado a la ética de investigación que enmarca esta tesis, es el rol que

¹ Esta comunicación cuenta el trabajo realizado en la tesis doctoral de la autora. Actualmente nos encontramos en proceso de redacción aunque en el momento en el que se presente la comunicación en el Congreso, probablemente contaremos con los resultados definitivos.

asume la investigadora dentro del campo, llegando a delimitar el tipo de investigación que se realiza. De esta forma realizamos un estudio de etnografía activista ubicado dentro de un enfoque de Etnografía Crítica. Para llevarlo a cabo hemos formado un grupo asesor conformado por diferentes personas vinculadas a la Casa, al movimiento asociativo juvenil de la Comunidad Valenciana y al trabajo académico. Este grupo ha sido el encargado de evaluar la investigación a lo largo de todo el proceso. Además hemos realizado entrevistas a un total de 30 personas vinculadas a la asociación con la finalidad de realizar un relato de vida colectivo de *La Maranya*. Éste se ha triangulado a partir de los datos procedentes de la observación, del blog de la asociación y del trabajo directo dentro del Equipo de Animadores Voluntarios. El procedimiento empleado para realizar la investigación se divide en cuatro fases: la primera de aproximación al campo y demanda asociativa; la segunda de recogida de información y participación en el Equipo de Animadores Voluntarios; la tercera de elaboración del relato y devolución, y la cuarta de reelaboración y análisis de significados.

En los resultados de la investigación se aprecia que las dinámicas de la asociación cumplen con los principios de las Comunidades de práctica, además es la pedagogía crítica la que delimita la acción en este contexto generando un modelo concreto de trabajo educativo en espacios de ocio y tiempo libre que permite reelaborar nuevos modelos de asociacionismo juvenil con los jóvenes como principales protagonistas, así como reformular las políticas juveniles actuales.

Formación de jóvenes profesionales en investigación acción participativa (IAP). Construyendo una cultura de participación comunitaria en salud.

Lomagno, Claudia
UBA- IICE / UNER / Cesac 41.
Buenos Aires. Argentina
claumarl@hotmail.com

Palabras clave: Investigación Acción Participativa (IAP)- Formación de jóvenes profesionales- Promoción de la salud- Educación Popular

Resumen:

Se presentará una experiencia de formación en servicio de profesionales jóvenes, pertenecientes a la Residencia de Educación y Promoción de la Salud (RIEPS), e insertas en una experiencia de Investigación Acción Participativa que se está desarrollando en un Centro de Salud y Acción Comunitaria (Cesac N° 41), efector del primer nivel de atención, del sistema público de Salud de la ciudad de Buenos Aires.

Este proyecto tiene por objetivo ampliar la participación de la población a cargo del Cesac a partir de favorecer la inclusión de sus voces en la organización del trabajo en salud, así como de acrecentar el derecho a la salud, desde una visión de la promoción de la salud (Restrepo, 2001). Esta intervención se está realizando desde una perspectiva de animación sociocultural y educación popular.

La formación de los jóvenes profesionales está enmarcada en una concepción de educación permanente en salud. El eje de formación está centrado en apropiarse en metodologías de la investigación social que les permita operar en instancias que promuevan dar voz a los sujetos participantes, a fin de construir con ellos su empoderamiento, un aumento de su autonomía, protagonismo y del acceso a la ciudadanía, tomando un rol activo en la injerencia de las políticas públicas locales, poniendo énfasis en los aprendizajes que favorecen la construcción de demandas sociales (Lomagno, Llosa; 2009; 2011; 2013).

Se hará foco en el devenir de las instancias de aprendizaje para llegar a los objetivos de formación propuestos, sus facilitadores y obstaculizadores. Se relatará la historia natural de la IAP, resaltando los espacios de formación de los jóvenes profesionales, en interacción con el trabajo al interior del equipo de salud para construir condiciones favorables a la participación comunitaria directa, como las estrategias sistematizadas que se realizaron para recoger la voz de los vecinos/vecinas (entrevistas en profundidad, utilización del método comparativo constante, reuniones colectivas, etc.).

Se puntualizará en los procesos de construcción de espacios de producción de conocimiento emancipador y de fortalecimiento de la organización grupal y participación comunitaria. Se focalizará en los aspectos metodológicos, como las herramientas del pensar reflexivo y el entrenamiento mental (Chosson, J. F., Herfray, C. y Dumazedier J.; 1999).

Se abordarán las intervenciones que favorecen la apropiación de la IAP y una pedagogía de la promoción de la salud, desde la perspectiva de la educación popular y la animación sociocultural.

